

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

12. Deus miserias puræ naturæ non permissive tantum inferret creaturæ
rationali sed positive. Et utrovis modo iniustus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

Nulla experimentibus trahuntur merita filiorum. Et cum Iulianus doctrinam suam qua ista velut naturaliter naturæ puræ coherentia accidere posse sentiebat, ita perspicuam certamque iudicaret, ut Augustinum in quadam meridie comperta veritatis sine obumbramento ignorantis insaniæ iactaret, omnes exitus ex laqueis istius argumenti toties repetiti claudit Augustinus, ut tandem animadverteret, sine errore vel blasphemia ei non posse per statum puræ naturæ satisfieri: *Itane verò tanta in parvulis mala, tu qui non invides non vides? Bonus est Deus, iustus est Deus. Extranea proorsus mali est nulla natura, qua nostra natura secundum Manichæos creatur admixta. Unde sunt non dico in moribus quia hoc propria iniquitate contingit, sed in ipsis ingenis, cum quibus nascuntur tanta hominum mala, si non est humana origo vitiosa, si non est massa damnata? Nonne perinde est ac si aperte diceret, tu qui statum puræ naturæ in hominibus prædicas, nunquam poteris dare rationem cur cum tantis malis ex utero matris prodeant, nisi vel Dei bonitatem vel iustitiam neges, vel heresim manichæi de mali commixtione veram esse*

A fatearis? Quod quidem argumentum ex fatuitate ductum & alijs tractat locis, sed ista satis fuerint, ut mentem ejus constantissimam hanc esse sine ambiguitate teneamus, per statum puræ naturæ iustitiam Dei nullo modo posse defendi, eo quod nulla ratio dari posset cur fatuitas obtusio ac tarditas, cur animæ ex corpore aggravatio, cur cæcitas, surditas, corporis corruptibilitas, atque monstrositas, cur dæmonum vexatio, ipsaque mors, cur denique universum istud grave jugum quo status ille atteritur, imaginem Dei innocentem sub tanta Dei potestate premant. Hæc enim omni voce altius clamant, sicut ubique inculcat Augustinus, non esse iustum Dei omnipotentis iudicium si nullum est in creatura ista partiente peccatum. Cujus proinde iustitiæ & omnipotentis consideratione generalissimè de omnibus omnino malis concludit profundissimus Doctor, si nullum esset peccati contagium profecto nulli malo parvuli obstricti, nihil mali vel in corpore vel in anima sub TANTA IVSTIÆ DEI POTESTATE PATERENTUR.

CAPVT XII.

Deus miseras puræ naturæ non permissivè tantum inferret creaturæ rationali sed positive. Et utrovis modo injustus.

NAM quod quidam hanc iniquitatem quæ secundum Augustinum sequeretur, se probè à Deo arcerè posse suspicantur, se probè à Deo arcerè posse suspicantur, si dicant hoc permissivè tantum fieri, sicut artifex sinit rubiginem in ferro ex quo cultrum fabricat, nullas in huius sancti doctrina vires habet. Non enim solummodo Deum ista mala iustè inferre posse innocentibus negat, sed etiam posse permittere. Nam inde est istud in quæstionibus octoginta tribus: Deus quovis homine optimo atque iustissimo longè atque incomparabiliter melior & iustior est. Iustus autem regens & gubernans universa, nullam penam cuiquam sinit immittit injuri. Inde illud in alia quæstione: Si propterea gravia perpeti iustus Deus sineret, quia contra ordinem rerum à se dispositum nollet venire, nec ipse iustus esset, non quia dispositionem suam servare non vult, sed quia ita disposuit ipsam ordinem rerum, ut immeritis poenis iusti affligantur. Quid aperius, quam non posse Deum talem rerum ordinem sive puræ naturæ, sive alium quemcumque instituire, ut immeritis poenis aliquis affligatur? Inde & illud in Epistolis: Demonstrandum est utique quomodo ista mala parvuli sine ulla sua mala causasse patiantur. Non enim dicta sunt, aut ista ignorante Deo fieri aut eum non posse resistere facientibus, aut iniuste ista vel facere vel PERMITTERE. Inde illud contra Iulianum, cum eum ex iustitia Dei, ad abiiciendum puræ naturæ statum vellet adi-

B gere; In mensura & numero & pondere disponens. *Lib. 2. oper. omnia Deus, neminem sinit mali aliquid imp. s. 90. perpeti quod non meretur. Inde denique est illud adversus eundem Iulianum, cum enim blasphemare dixerit martyrum Deum, eo quod per puræ naturæ statum parvulis tanta mala innocentibus irrogaret, rationem reddit, quia ipse est omnipotentissimus, qui grave iugum quo premuntur filij Adam ex die natiuitatis sue, procul dubio ab eis posset auferre, imò nec ullo modo illud imponeret IMPONERE PERMITTET, nisi peccata in eis cum quibus nati sunt inveniret. Ecce eadem omnino iustitiæ lege prohiberi Deum docet, ne ista mala vel aliquid mali infligat immeritis, & ne infligi aut imponi, aut perpeti sinat.*

Enimverò si rem istam suis momentis attente trutinemus, immerito videtur dici quod Deus in puris quæ dicuntur materialibus hominem condens, prædicta corporis & animi mala non inferat, sed permittat. Nam quamvis non sit opus, ut ista mala positivè Dei operatione fiant, quia privationes dumtaxat sunt, hoc ipso tamen quo materiam nemine omnino sive hominum sive Angelorum aliquo voluntatis motu causam aut occasionem aut ansam dante, talem ex nullo melioribus suâ liberrimâ voluntate deligit, ex qua huiusmodi mala naturali necessitate sequi debent, quicquid inde naturaliter, nullo libera voluntatis actu intercedente sequitur, hoc Deus

Lib. 3. de
lib. arb.
cap. 4.

Phil. 2. 24.

Cap. 15.

Ibidem.

Deus non permittit, sed facit, & ipsi tanquam hoc facienti imputari debet. Vade exsertissimis verbis Augustinus tanquam de re clarissima: *Quomodo non creatori deputandum est, quicquid in eius creatura fieri necesse est? Talem quippe materiam ex pluribus eligendo vult opus inde fabricatum non solum posse deficere, sed deficere. Quod in defectibus reru naturalium valde manifestu est. Illi quippe non permitti in creaturis, sed a Deo intenti sunt, ut corporum orientium & morientiu successione, rerum corruptibilium universitas & pulchritudo perageretur. Non aliter autem intenti sunt, nisi quia de industria materiam ex diversis elementis inter se pugnantibus temperatam eligendo, cum posset aliam, noluit eas permanendi firmitate subsistere, sed certis legibus una alteri cedente transire. Quod Augustinus non uno loco perspicue docet. Nam quando dicit: Illud in rebus facile animadverti potest, quod plerumque in nonnullos usus explenda indigentia sua natura potentior inferiorum corrumpit; vel iustis ordine dum vindicat culpam, vel ordine mutabilium rerum sibi cedentium secundum leges congruentissimas pro valentia cuiusque partis universitati datae, satis aperte tradit, Deum non permisit, sed de industria procurasse, ut certis & congruentissimis legibus in rebus sublunaribus res sibi mutuo deficiendo succederent. Et quando dicit: Omnia temporalia qua in hoc rerum ordine ut locata sunt, ut nisi deficiant non possint praeeterita futura succedere, ut tota temporum in suo genere pulchritudo peragatur, absurdissime dicitur non debere deficere. Quorum enim acceperunt, tantum agunt, & tantum reddunt ei cui debent quod sunt in quantumcunque sunt: satis aperte tradit defectus corruptibilium rerum a Deo non permittit tantum, sed destinata voluntate esse provisos. Et quando dicit: In igitur rebus, qua ideo deficiunt, quia non ultra esse acceperunt, ut suis temporibus omnia peragantur, nemo defectum recte vituperat, quia nemo potest dicere debuit permanere, cum acceptas metas transire non posset; nemo non videt Deum defectus rerum transeuntium certas metas earum durationi sanciendo, quas transire non possent, non solum permisit, sed ut certum finem assequerentur, etiam procurasse. Quis enim iste sic finis, disertis verbis Augustinus explicat, ut quia non solum in stabili rerum incorruptibilium firmitate quaedam pulchritudo cernitur, sed etiam in ordinatissimo rerum corruptibilium transitu, per illos defectus rerum sibi succedentium oriretur quaedam earum universitas, qua simul esse & permanere non poterant, & ita simul ineffabilis quaedam in illa mutabilium successione pulchritudo cerneretur. Finis iste praeclarissimus Deoque dignissimus, quia sine rerum defectibus, hoc est, ortu & occubitu aliisque mutationibus haberi non poterat, illi a Deo non permitti, sed quasi sunt, eo animo quo defectus quaeri solent. Nimirum quia res ita de industria temperavit, ut infirmior potentiori cederet,*

& ita totius universi quasi eujusdam numerosae cantionis paulatim transeuntis pulchritudo laudaretur. Quis enim ita a communi sensu alienus est, ut eum qui vel sententiose loqui aut canere concinne velit, vocum sibi cedentium successione atque defectus, & interposita congruentibus locis silentia, non intendere, sed permittit tantum arbitretur? Cujus cantionis aut locutionis siquis unam particulam diligeret, nec eam vellet ceteris deficiendo locum dare, quibus cedentibus & succedentibus totus ille sermo contexitur, mirabilis dementiae censeretur. Ex quo sane manifestum est hujusmodi defectus naturalium rerum non permitti tantum, sed etiam deligi, quia maximos in rerum universitate fructus afferunt. Alioquin enim dicere possemus etiam noctem quieti animalium tam necessariam, omnesque rerum sublunarium mutationes quae sine defectibilitate atque defectibus peragi nequeunt, non certo Deum destinatoque consilio instituisse, sed permisit. Quamquam supervacua est ista in rebus perspicuis cavillatio: Nam si defectibilitates illas Deum permittit, siue etiam procurare velis, nemo sanae mentis dubitare sinitur ipsi Deo non creaturis mutabilibus defectus illos naturales esse voluntarios, esse tribuendos, esse imputandos. Nam ut Augustinus, Absurdissime dicitur eas non debere deficere. Quantum enim acceperunt tantum agunt & tantum reddunt ei cui debent. Cui autem debent, nisi sic & non aliter instituenti Deo cum acceptas metas transire non possint? Quae si & suapte luce, & Augustini at statione perspicua sunt, frustra dicitur Deum instituentem pura naturalia, priusquam ullus creatae voluntatis motus ansam dederit defectus illos pura naturae seu mala ista naturalia non inferre, sed permittit. Ita quippe illa facit sicut in brutis facit, & ita illi imputanda, sicut defectibilitates brutorum imputantur. Nam sicuti tota pulchritudo & universitas brutorum illa successione transeuntium animalium ab initio ad mundi finem usque proditur & spectatur, istoque scopo mutabiles ac defectibiles fecit, ita etiam in illo casu corpus homini corruptibile deliberato proposito temperaret, ut ab uno ordinata quadam serie sibi nascendo succedentes, pulchritudinem & universitatem generis sui, sicut carminis transeuntis, illa successione monstrarent. Sed absit ut ita Deus velit creaturarum suarum ostentare pulchritudinem, ut suam vitiet, aut ita creando praebere bonitatem, ut amittat, immeritis affligendo, justitiam. Cum enim & corpus eorum ipse fecerit, ipse elementa in corpore temperaverit, ipse furiosos illos & contrarios appetitus inseruerit, cui quae molesta & miseria quae inde nascitur, imputari debet nisi sic instituenti Deo? Ut enim optime Augustinus: *Quomodo non creatori deputandum est, quicquid in eius creatura fieri necesse est.*

Quod si etiam Deus non faceret materiam corporum

corporum talem qualem cernimus, ex qua hominem conderet, sed eam ut haeretici materiam voluerunt, sibi eternam paratamque cum suis corporeis qualitatibus inveniret, unde mala nostra nascerentur, adhuc ea Deus non permitteret, sed faceret. Cum enim sit omnipotens, easque qualitates materiam malas mutare posset, nec tamen vellet, nulla culpa creaturae quae inde conditur provocante profecto non materiae neque creaturae, sed conditori ejus defectus imputandi sunt, & eorum autor haberi ac dici debet. Ipse quippe talem esse voluit, qui cum eam mutare potuisset, nec aliter nisi per ipsum mutare posset, mutare noluit. Ita unanimi consensu censuerunt antiqui Patres, quoties refellendi erant haeretici, qui materiam quandam increatam velut miseriarum nostrarum autricem inculsarunt, ne Deus inde condens hominem, mala quoque fecisse crederetur. Docuerunt enim eodem prorsus modo rerum censendum esse, ac si ipsi mala destinata voluntate fecisset. Ita tradit Maximus Vir doctissimus, cujus laetitia Eusebiana vestri intertextus est.

Ετοιμασθησαν οὖν τὰς τῶν πονηρῶν ποιότητας ὑποκειμένης κατὰ λόγον τῆς ἀρετῆς; ὡς τὸν δοξαρίου μὴ κακότητος ἀντικεινῶν, οὐ βούλομεθα δεῖν τὸ δοξαρίου μὴ ἔχειν, εἰ μὴ γὰρ δοξαρίου ἡδύτης, οὐ βούλομεθα δεῖν ἄλλο, ἀλλὰ τὸν τῶν πονηρῶν ἐπιπέδον, ὅτι δοξαρίου ποιότητος μὴ εἶναι κατὰ συνέχουσαν ἀορά πᾶσι ὡς ἔστιν, καὶ μὴ ἕνα ὅτι ὁμοίωσιν τῶν ὀντων ἕξαστο.

An, inquit, quod illas qualitates materiae, ut tollere similiter ac delere potuisset, noluit tamen? An potius quod id possidere nullo modo potuerit? Si potuisse concepit, nega voluisse illarum causam in Deum conferas necesse est, qui cum eas in mala materia liberare posset, suam tamen conditionem relinquere maluerit, quo potissimum tempore materiam elaborandam conformandamque susciperet. Quod uberius in eadem lucubratione declarat ac probat. Ita Tertulianus contra Hermogenem instanter & sapè: Aut enim potuit emendare malum materiae, aut noluit: aut non quidem, verum non potuit in sumus Deus: si potuit & noluit, malum & ipse, ipsa malo fovit: & si iam habetur, eius quod licet non instituerit, qua semen si noluisse, si id esse, non esset, ipse iam factus esse, quod noluit non esse. Quo quid est turpius? Si id voluit esse, quod ipse voluit fecisse, aditus semet ipsum erit, cum & voluit esse quod noluit fecisse, & noluit fecisse, quod voluit esse. Quasi bonum voluit esse, & quasi malum noluit fecisse. Quae non faciendo malum indicavit, id suscipiendo bonum pronuntiavit. Malum pro bono suscipiendo & non potuit et adiciendo assertor ejus inventus est: malo si per voluntatem, turpiter si per necessitatem. Aut semel in mali Deo aut amicus, cum materia malo conversatus, nedum etiam de malo eius operatus. Et intra brevis: Tam enim sine causa & sine causa, ne malorum autor constitatur Deus: quia Deus est de materiae fecit, ipse deputavit, qui fecit, primas materiam fecit. Plaque sic intertextus unda fecit, ne si de materia fecisset. Et quibusdam intertextus: Hec si na sunt, nescio qua possit emendare sententia Hermogeni qui Deum, quoquo modo de

materia malum condidit, sive voluntate, sive necessitate, sive ratione, non putet mali auctorem. Porro si mali autor est ipse qui fecit plane sicca materia per substantiam suggestam, excludit iam causam materiae introducenda. Nihilominus & per materiam Deus autor mali ostenditur, si ideo materia praesumpta est, ne mali autor videretur. Ita Origenes contra errorem Valentini qui ex materia indolata quadam facta meliora quadam rudia relicta esse somniabat atque inde fieri mala: Querendum est utrum Deus, cum posset mala retinguere, noluerit tamen, vel cum posset, non habuerit? Etenim si facultatem adesse, deesse vero diximus voluntatem, eum necesse est machinatorem malorum appellare, quacum potuerit efficere ne mala essent, illa tamen manere, ut erant, permiserit, maxime vero cum ille materiam subigere & formare cepit. Quod pluribus exequitur. Ita denique Augustinus adversus suas de materia malorum autricem cogitationes: Unde est malum? Et unde fecit ea? Materies aliqua mala erat & formavit atque ordinavit eam, sed reliquit aliquid in illa quod in bonum non converteret? Cur & hoc? An impotens erat totamvertere & commutare, ut nihil mali remaneret, cum sic omnia potens? Potestremo cur inde aliquid facere voluit, aut cui non potius eadem omnipotentia fecit, ut nulla esset omnino? Aut vero existere poterat contra eius voluntatem? &c. Aperte significans quocumque se vertant isti materiae auctores, mala ex materia in Dei voluntatem infirmitatemve redundare. Quod si malorum Deus autor fuerit, si ea ex materia ab aeterno praesistente fluere sinit, quanto verior, director & inexcusabilior eorum autor fuerit, si materiam corporum talem ipse excogitaverit, ipse creavit ipse cum spiritu junxerit unde necessario tot concupiscentiae, tot ignorantiae, tot dolores, tot maerores, tot denique miseriae in corpus & animam naturae rationalis erumpent?

Quod acutissime viderunt Ethnici Philosophi, qui primi Christianos ex conditione materiae malae proficisci docuerunt. Nam ne in eundem laqueum incidere quem vitare satagebant, ut mala ex materia in Deum revoicerent, utpote qui materiam solo nutu suo mutare potuisset, statuerunt materiam illam fuisse immutabilem: Stoici enim apud Senecam dicebant à magno artifice formari prima, quia id in quo exercetur ars inopertans. Et ex suo sensu causam reddidit cur Deus bonis viris paupertatem vulnera & acerba de praevia, funera alicribat, quia, non potest artifex mutare materiam. Haec passa est. Nempe videbant, si materia nutui Dei subiacet, & ipse talem, talem autricem miseriarum, nemine cogente, nemine consulente, nemine peccatis suis bonitatem ejus irritante, sponte deligit, quicquid inde malorum nascitur, voluntati ejus sine ulla dubitatione esse tribuendum. Quod ut contra haereticos urserit paulo ante Maximus, Tertulianus, Origenes, ita contra Philosophos Arbonius: Mala ergo, dicitur, hae omnia & ex elementis iniquitas, & ex gentie.

Dialog. 3 de ortu malorum

Et. 7. Com. s. 5.

in prolog.

De praevia.

Lib. 2. com.

Handwritten notes in the right margin, including the word "INNO" and other illegible characters.

Vertical marginal notes on the left side of the page, including "Hermogenem" and other references.

eorum inæqualitate sapientes. Quod qui fieri possit, ut qui sensum & iudicium non habent, mansueta esse perhibeantur & noxia, aut non potius ille sit maliciosus & noxius, qui res pessimas & nocentissimas fatiatur, in alicuius operis assumpti affectum, eorum est, qui assidue pervidere. Nimirum hoc ipso creaturam suam inde factam & fabricatam vult omnibus malis inde necessario pullulantibus esse subditam. Quod profecto si sine creatura suæ culpa ulla facit, iniuste facit. Iustitia quippe clamat, ut supra Augustinus, non ad se pertinere, ut creatura rationalis gravi iugo miseriarum prematur à die exitus de ventre matris suæ, sine ullo merito peccatorum. Et Augustinus altissima iustitiæ luce radians iterum clamat quod Deus in mensura & numero & pondere disponens omnia neminem non solum facit, sed nec sunt mali aliquid petiti quod non mereatur.

Ex isto igitur incommutabili ordine iustitiæ patet etiam radix alia istius doctrinæ quam supra libro primo latissime tradidimus quando diximus, non posse creaturam rationalem à Deo nisi cum iusta ipsius dilectione seu caritate produci.

Ratio enim est, quia impossibile est, ut eam Deus creet miseram. nisi istam miseriam culpâ præcedente mereatur: nec minus impossibile, ut sine Dei dilectione non sit misera. Hoc enim ex ipsa naturæ rationalis excellentia summaque sub Deo dignitate fluit, cui beatæ nullum omnino bonum sufficere potest, nisi solus Deus, & cui solâ dilectione coheretur. Audi identidem inculcantem hanc veritatem Augustinum tanquam sibi perspectissimam: Hoc adeptio creatura rationalis beata est, quo amisso misera est. Quod ibi declarat esse Deum. Et mox iterum: Quod

Lib. 12. de
Civ. c. 1.

bonum immutabile usque adeo bonum est eorum, ut sine illo misera esse necesse sit. Nempe quia, ut statim adijcit, in tanta excellentia creata est natura rationalis, ut inhærendo incommutabili bono beatitudinem consequatur, nec expleat indigentiam suam nisi utique beata sit, eique explenda non sufficit nisi Deus. Et in libro de natura boni: Tale quippe bonum est Deus, ut nemini eum deserenti beata sit. Et in libro Confessionum: Cui nullo modo sufficit ad beatam vitam quicquid te minus est. Et rursum: Hoc scio quia male mihi est præter te. Et alibi: Magna hominis miseria est cum illo non esse videlicet per amorem, sine quo non potest esse. Unde alicubi tradit, tantam esse beatitudinem iustitiæ, hoc est Dei qui est iustitia, ut nemo ab ea nisi ad miseriam positi abscedere. Ex cuius veritatis tam densâ & solidâ Augustini contentatione liquidissimum est, creaturam rationalem si sine Dei beatifici boni sui dilectione condatur, hoc ipso necessario miseram condi, nempe quia propter non expletam naturalem indigentiam suam, inquietum erit cor ejus, & ira perturbatum diversisque raptarum cupiditatibus rerum inferiorum; quod sine magna tantæ creaturæ miseria fieri nequit. Quamquam & ipsa tam immensi boni carentia ad quod possidendum natura ejus instituta est, non potest esse nisi magna miseria. Si enim se miseros esse putant qui oculis capti sunt, aut auro argentoque spoliati, quis eum qui ipso Deo conditore & solo beatifico bono suo caret, miserum esse nisi miserimus neget? Cùm ergo miseria debeat peccata sequi non præcedere ne alioquin lex æterna, id est ipsa divina ratio qua iustum est ut omnia sint ordinatissima violetur; impossibile profecto erit, ut creatura rationalis sine calto Dei amore condatur.

CAPUT XIII.

Deo per statum puræ naturæ ascribitur crudelitas improbata in Manichæis & Pelagianis.

ET ista quidem hætenus de læsa iustitia Dei per puræ naturæ statum præcipue contra Pelagianos dicta sunt, non dissimile verò est argumentum præcedenti quo Manichæos absurdiora delirantes expugnare solet. Illi namque malorum poenaliū quibus hic affligimur, originem indagantes, quamvis eam principis bono, hoc est, Deo vero, quem naturam boni vocitabant, assignare vererentur, & eam reducere in gentem tenebrarum velut in naturam mali, ex alio tamen capite, in eandem recidebant sententiam, quam declinasse videbantur. Dicebant enim naturam boni, hoc est Deum, cùm sibi & lucidis regnis suis natura mali immineret, magnâ necessitate compulsam esse pugnare. Ut igitur temperaret gentem tenebrarum, misisse animas bonas

velut partes substantiæ suæ, quæ genj tenebrarum & corpori mixtæ, miseras mortalitatis hujus in hac vita paterentur, donec per separationem boni & mali, velut ex carcere liberatæ, revolarent in beatitudinem suam, quæ verò non fuissent liberatæ, in fine mundi æternis afficerentur poenis. In hoc figmento quamvis multi errores lateant, ille tamen ad rem præsentem spectat, quo bonas animas, sine culpa ad hujus vitæ miseras, sicut in statu puræ naturæ fieri posse dicitur, misas esse decernerent; quarum nonnullæ itidem sine culpa tandem in fine damnarentur. Contra istam sententiam Augustinus passim ex pura ratione luctatur, tanquam crudelitatis & iniquitatis plenam, quod cùm Deus non possit ullam necessitatem pati, vel ulla ex parte violari atque corrumpi, sine ullo merito malo animarum